

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Pred deželnozborskimi volitvami. — Program narodno-napredne stranke na Kranjskem. — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Pred deželnozborskimi volitvami.

I.

Kot avstrijski državljani imamo vsi učitelji aktivno in pasivno volilno pravico v vse javne zastope. Žal, da se te pravice, katere se poslužujejo drugi stanovi, posebno duhovniki, z vso vnemo, učitelji nismo tako posluževali, kakor bi se je morali. To zanemarjanje te toli važne državlanske pravice je največ krivo, da nas drugi stanovi ne vpoštevajo tako, kakor bi nas morali. Ko bi se učitelji že s početka ustavne dóbe začeli zavedati svojih državljanskih pravic, bi bile naše gmotne razmere gotovo bolj ugodne, kakor so pa, žal, dandanes. Pa kaj bi tarnali o tem, kar smo zamudili. Čemu naj bi se spominjali tistih žalostnih časov, v katerih je bilo učiteljstvo okovano na vse strani, in kateri časi so krivi vsega današnjega našega zlá. Skušajmo popraviti, kar smo zamudili sami in prizadevajmo si nadomestiti, kar so zakrivili naši kruti in sebični nekdanji gospodarji!

Z novim šolskim zakonom je začela nova dóba za ljudsko učiteljstvo. Ta zakon, katerega s ponosom nazivljemo biser avstrijskega zakonodajstva, je dal ljudski šoli zdravo in trdno podlago, ljudskemu učiteljstvu pa vse pripomočke in pogoje, s katerimi si lahko priborimo toliko ugleda, da bomo enakopravni z drugimi stanovi.

Prvi pogoj naše enakopravnosti z drugimi stanovi so pa našemu stanu primerne plače in sicer take plače, kakoršne imajo državni uradniki zadnjih treh, oziroma štirih činovnih razredov. To je prvi in glavni pogoj naših zahtev in od tega pogoja ne odstopimo avstrijski učitelji niti za las. Kakor pa Rim ni bil sezidan v enem dnevu, tako tudi predobro vemo, da kar črez noč ne pridemo še do tega cilja. Treba bo še mnogo truda, a čimbolj vzajemno in vstrajno bomo učitelji v dosego tega cilja delovali, tem preje bomo prišli do zaželjenega namena.

Kakor znano, se učiteljstvu reže kruh v deželni zbornici. Naši deželni poslanci imajo v rokah platno in škarje in kolikor več šoli in učiteljstvu naklonjenih poslancev bode prišlo v deželno zbornico, tem preje bomo dosegli svoj cilj.

Letos, meseca septembra, bodo nove deželnozborske volitve. Nudi se nam prilika, da nastopimo z vsem pogumom na volilno polje ter delujemo z

vsemi močmi na to, da pridejo v bodočo našo deželno zbornico priznani, odkriti in resnični prijatelji šole in učiteljstva, ne pa morebiti kaki navidezni prijatelji in načelni nasprotniki šole in učiteljstva.

Povdarjamo pa, da morajo biti bodoči naši poslanci naklonjeni šoli in učiteljstvu. Med bivšimi deželnimi poslanci je bilo nekaj takih mož, ki so bili za šolo res vneti ter ob vsaki priliki delovali na to, da se ustanovi čim več novih šol, dobro vedoč, da so šole vir blagostanja v deželi. Čudno je pa, da prav nekateri teh mož niso nič kaj radi slišali o povišanju učiteljskih plač, čeprav so priznavali in radi povdarjali, da so učiteljske prošnje in želje opravičene, da bi pa tako povišanje učiteljskih plač deželo preveč stalo! Tisti, ki tako mislijo, niso naklonjeni učiteljstvu in s takimi omahljivci moramo pri bodočih volitvah kratkomalo obračunati ter jim nastaviti nož na prsi: aut, aut!

Na drugi strani je pa bilo v zadnji deželni zbornici zopet nekaj takih mož, ki so bili mnenja, da se učiteljstvu mora pomagati, da je pa treba štediti z ustanovljenjem in razširjenjem šol. Taki polmožje niso ljudski prijatelji in gledati bo treba pri bodočih volitvah, da se jim zapró vrata v deželno zbornico.

Kaj to nam mari, da bi učiteljske plače deželo obremenile! Tukaj smo, in dolžnost dežele, kateri zvesti služabniki smo, je, da nas stanu in delu primerno preživi! Deželnih poslancev dolžnost je pa, da najdejo potrebnih virov za dostojne učiteljske plače; če tega ne razumejo, niso na svojem mestu!

Kandidatje za deželne poslance bodo začeli kmalo prirejati volilne shode. Dolžnost vsakega učitelja je, da se udeleži takih shodov ter ob tej priliki razloži dotičnemu kandidatu zahteve učiteljstva. Vsak kandidat se mora zavezati in dati trdno obljubo, da bo deloval z vsem svojim vplivom na tako uredbo učiteljskih plač, kakoršne imajo državni uradniki zadnjih treh oziroma štirih činovnih razredov. Kakor smo pa že rekli zgoraj, kar v enem letu to bržkone ne bo šlo. Najprvo bo treba zaceliti najhujše rane in te so zvišanje kvinkvenij na 200 kron. Sedanje učiteljske kvinkvenije so naravnost škandal za deželo in poslance. Čujemo, da so se nekateri poklicani krogi že bavili s tem vprašanjem in mislijo povišati kvinkvenije na 150 kron. Dotičnim krogom smo pooblaščenim povedati, da učiteljstvo tacega povišanja ne

Prihodnja številka bo izšla dne 20. velikega srpana.

mara, ampak odločno zahteva 200 kron in toliko zahtevajmo tudi od deželnozborskih kandidatov na volilnih shodih.

Druga naša zahteva je: zvišanje odstotkov v prvih dveh plačilnih razredov in zmanjšanje istih zadnjih dveh plačilnih razredov v statusu kranjskega učiteljstva. Skušnja uči, da se učiteljstvo v sedaj obstoječem statusu zelo počasi pomikava naprej; posebno slabo kaže letos. Pol leta je že minulo in v tem polletu se pomakne vsak učitelj samo za tri stopinje navzgor. Po tem računu bo moral dočakati učitelj Metuzalemovo starost, da pride v prvi plačilni razred. Vse to je treba na volilnih shodih deželnozborskim kandidatom natančno pojasniti. Na Kranjskem je okroglo 630 učiteljev in učiteljic. Mislimo, da je naša zahteva prav ponižna, če tirjamo, da pride v prvi plačilni razred vsaj nekaj nad sto učiteljev, torej dobra šestina. V ta namen je treba odstotke v prvem plačilnem razredu povišati vsaj na 20%. V tem slučaju bi prišlo v prvi plačilni razred 126 učiteljev, kar vendar ni preveč.

V drugi plačilni razred naj se uvrsti 30% vsega učiteljstva t. j. 189 učiteljev. Skušnja nas uči, da ima učitelj v tej dobi, ko pride v 2. plačilni razred, največ stroškov in sicer za vzgojo otrok, katere mora pošiljati v srednje oziroma tudi v visoke šole. Zato je neobhodno potrebno, da se odstotki v 2. in 1. plač. razredu tako uredé, kakor tu nasvetujemo.

V dobi tretjega plačilnega razreda ima učitelj navadno še majhne otroke, kateri mu ne povzročajo še tako velikih stroškov, ker jih navadno vzgaja doma. Zato nasvetujemo, da se uvrsti v 3. plač. razred 30% t. j. 189 učiteljev.

V 4. plačilni razred pride po tem računu 20% t. j. 126 učiteljev. Ker je pa v tem razredu blizu 80—100 provizoričnih učiteljev, kateri so tudi v odstotkih v statusu všteti, pride potemtakem v zadnji plačilni razred le malo učiteljev.

To je najskromnejša zahteva učiteljstva glede statusa. Upamo, da tisti naši bodoči poslanci, ki so istiniti prijatelji učiteljstva, ne bodo ugovarjali tej zahtevi in da bodo že znali najti potrebnih virov, da se bo tej skromni zahtevi tudi ustreglo.

Naloga bodočih naših poslancev bo tudi, preskrbeti učiteljstvu, ki slušbuje v priznanih dragih krajih (n. pr. v mestih, v letoviščih, zdraviščih it.d.) dotičnemu kraju primerne lokalne doklade in učiteljstvu brez stanovanj pa stanarino.

Tovariši, delajmo v tem smislu vsi za enega in eden za vse ter se prav pridno vdeležujmo volilnih shodov, ki jih bodo prirejali deželnozborski kandidati.

Povdarjamo pa zopet, da bi bila taka regulacija učiteljskih plač le začasna. Konec učiteljskih prošenj bo šele takrat, ko bomo glede plač enaki državnim uradnikom zadnjih treh, oziroma štirih plačilnih razredov. Takrat bo konec pomanjkanju učiteljstva. Kakor znano, je leto za letom manj naraščaja med moškim učiteljstvom. Pomanjkanje moškega učiteljstva je najboljši dokaz, da s sedanjimi plačami oženjenemu učiteljstvu pri najboljši volji ni mogoče shajati.

Temu nedostatku t. j. pomanjkanju moškega učiteljskega naraščaja se pa mora priti čim preje v okom. Kako pa bi bilo to mogoče? Odgovor ni težak: s končno uredbo učiteljskih plač. Le, kadar bodo učiteljski

dohodki enaki dohodkom državnih uradnikov zadnjih treh, oziroma štirih plačilnih razredov, takrat šele bo konec pomanjkanju moškega učiteljskega naraščaja. Tudi zvišanje kvinkvenij na 200 K, zvišanje, oziroma zmanjšanje odstotkov v statusu i. t. d., tudi ta priboljšek še ne bo vlekel poklicanih moških gojencev v učiteljišče. Ta regulacija bi bila le sedanjemu moškemu učiteljstvu — ki ne more ne naprej, ne nazaj — mala podpora v veliki bedi, v kateri se nahaja. Ker je pa nujna potreba, priti pomanjkanju moškega učiteljskega naraščaja čimprej v okom, pa nasvetujemo našim bodočim poslancem in drugim merodajnim krogom, da delujejo na to, da se ustanovi na tukajšnjem učiteljišču pripravljalni tečaj za moške gojence. (Tak tečaj bi bil potreben tudi na mariborskem učiteljišču.) Ne moremo se pa sprijazniti z mislijo, da bi se vsprejemali v pripravljalni tečaj gojenci že iz prve šole ali še celo iz petega razreda ljudske šole. Nekoliko predstudij mora dandanes vendar vsak gojenec imeti, preden vstopi v učiteljišče, sicer nima nič veljave v javnosti. Naše mnenje je, da bi se vsprejemali v pripravljalni tečaj le taki gojenci, ki so dovršili vsaj dva razreda kake srednje ali meščanske šole. Kdor dovrši tri razrede srednje ali meščanske šole, naj se vsprejme takoj v prvi letnik učiteljišča, če napravi vsprejemni izpit. Kdor dovrši nižjo gimnazijo ali realko, naj se vsprejme v prvi letnik brez vsprejemnega izpita. Pogoji, da mora vsak učiteljski kandidat imeti posluh za petje in godbo, naj se odpravi. Skušnja uči, da imamo prav izvrstne učitelje, čeprav nimajo posluha, nasprotno imamo pa zopet več muzikalično izobraženih učiteljev, ki so bolj vneti za petje in godbo, kakor pa za šolo. Glavna naloga učiteljišča pa je, da vzgaja v prvi vrsti dobre učitelje, potem šele dobre pevce in godce. Orglanje naj se iz naših učiteljišč odpravi, za to so cecilijanske šole.

Ker pa meščanske šole v Ljubljani nimamo, zato bodi bodočih poslancev prva skrb, da na enak način kakor v Postojni, tudi v Ljubljani ustanové deško meščansko šolo.

Na ta način bi se prišlo vsaj deloma v okom pomanjkanju moškega učiteljskega naraščaja.

Tudi študije na učiteljišču bi se morale raztegniti vsaj še za dva letnika. Dokler pa ne bo dovršena regulacija učiteljskih plač, ni mogoče še o tem govoriti.

Vse to, kar smo navedli v tem članku, pokladaj vsakdo in ob vsaki priliki na srce našim poslancem in drugim merodajnim krogom, a tudi razna učiteljska društva naj se takoj lotijo tega dela. Kdor trka, temu se odpre! Torej na delo!

Program narodno-napredne stranke na Kranjskem.

Dne 18. m. m. so zborovali v Ljubljani zaupni možje narodne napredne stranke na Kranjskem in vsprejeli ta-le program:

»1. Narodno-napredna stranka stoji na stališču narodne avtonomije ter se bori s tega načelnega stališča za vsestranski svobodni razvoj slovenske narodnosti v političnem, kulturnem in socialnem oziru.

V to svrhu zahteva popolno enakopravnost in enakoveljavnost slovenske narodnosti in slovenskega

jezika v vseh državnih in avtonomnih uradih, v cerkvi, v šoli in sploh v javnem življenju.

Od državne uprave zahteva stranka večjo brigo za moralno in materialno povzdigo slovenskega naroda.

2. Stranka zahteva svobodno, sicer na kulturnih načelih krščanstva zgrajeno, a od vsake cerkvene uprave popolnoma nezavisno narodno šolo in v to svrhu izdatno izboljšanje gmotnega položaja učiteljskega stanu, združeno s povišanjem njegove znanstvene in strokovne izobrazbe.

3. V verska in cerkvena vprašanja se stranka načeloma ne vtika, zahteva pa nujno zadostnih legislativnih sredstev zoper vsako zlorabo cerkvene in duhovske oblasti v političke namene.

4. Stranka priznava enakopravnost in enakoveljavnost vseh stanov ter vsled tega odločno odklanja nadvladje bodisi političko in socijalno kateregakoli stanu.

5. Dosledno je stranka načeloma za splošno in direktno in tajno volilno pravico, zahtevati pa mora pred dejansko vpeljavo gledé na posebne sedanje razmere v slovenski domovini zadostnih legislativnih jamstev za popolno svobodo izraževanja ljudske volje in zlasti zoper oviranje te svobode po politički zlorabi cerkve.

6. Stranka vpoštevata veliko važnost meščanstva za kulturni in gospodarski napredek naroda slovenskega ter teži na to, da postopa meščanstvo vspešno z drugimi produktivnimi sloji. Skrb stranke je, odstranjevati vsako pojavljajoče se nasprotstvo med stanovi.

7. V narodno-gospodarskem pogledu naglašata stranka veliko važnost kmetijstva za slovenski narod ter zahteva izdatno zakonito varstvo kmetijskega stanu v vsakem oziru z ureditvijo kmetijskega realnega kredita v ohranjenje kmetijskih domov in osebnega kredita v izboljšanje gospodarstva, z olajšanjem, oziroma odpravo dedinskih in prenosnih pristojbin itd. Stranka zahteva v prilog kmetijske produkcije pravično pogodbo z Ogrsko, tej produkciji koristne trgovinske pogodbe in koristno prometno tarifno politiko.

Ker je glavni vzrok propadanja kmetijskega stanu zlasti v slovenskih pokrajinah pasivna kmetijska produkcija, zato zahteva stranka vse tiste naprave in uredbe, ki pomagajo povzdigniti to produkcijo kvantitativno in kvalitativno, posebno pa smatra za nujno potrebno boljšo strokovno naobrazbo kmetijskega stanu in njega stanovsko, organizacijo v svrhu samopomoči.

8. Uvažuje nadalje veliki pomen krepkega in svobodnega trgovskega in obrtnega stanu, bodi dolžnost državne uprave omogočiti in pospeševati vsestransko pristopno višjo splošno in strokovno izobrazbo teh stanov ter pospeševati pridobitev umetnih sredstev za uspešno tekmovanje na domačem in svetovnem trgu.

V dosegu teh smotrov je težiti na olajšanje prometa po pomnožitvi in sistematični ureditvi prometnih sredstev in na izboljšanje zvez s tujezemstvom, da se izkoristijo naravne sile in zakladi naših dežel.

Narodno-napredna stranka pa obsoja najodločneje trgovskemu in obrtnemu stanu sovražno neplodno združevanje kmetovalca v konsumna društva, katera se ne omejujejo zgolj na nabavo strogo kmetijskih potrebščin.

9. Za izboljšanje položaja delavskega stanu hoče stranka skrbeti za večjo strokovno omiko delavstva po

državni in deželni upravi, s primerno ureditvijo obrtnega nadaljevalnega pouka itd., koja višja omika pomore delavskemu stanu do boljšega položaja v socijalnem oziru in boljšega gmotnega stanja, dalje hoče stranka skrbeti za ureditev zavarovanja proti boleznim in nezgodam, zlasti pa za preskrbljenje vseh delavskih slojev za starost in onemoglost.

10. Narodno-napredna stranka je pripravljena, stopiti v tesno zvezo z vsemi narodno-naprednimi slovenskimi in slovanskimi strankami, katere soglašajo z narodnimi in gospodarskimi zahtevami in težnjami njenega programa.

Goriška »Soča« pristavlja:

»Lep je ta program in obsega vse ono, kar živo zadeva vse sloje slovenskega naroda. Izraža tudi vse tisto, kar obsega program naše narodno-napredne stranke na Goriškem. S posebnim zadovoljstvom omenjamo točko 5., v kateri se zahteva zadostnih legislativnih jamstev za popolno svobodo izraževanja ljudske volje pri splošni direktni in tajni volilni pravici ter zoper oviranje te svobode po politički zlorabi cerkve, in tretji odstavek točka 8., kjer se odločno izreka proti konsumnim društvom po klerikalnem vzorcu.

Shod je bil odobril program soglasno, odobriti ga mora pa tudi vsakdo, kdor ima srce za naš narod in komur je res mar napredek našega naroda v pravem pomenu besede. V trezno premišljenih besedah brez vsake bombastične primesi se zrcali v programu vse ono, kar more pripomoči Slovincem do boljše bodočnosti. Zato se pridružujemo programu z željo, da isti bodi zvezdovodnica napredne misli v kranjski deželi in izven nje.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje »Pedagogiško društvo« v Krškem.

(Dalje.)

Šolskim gosposkam je bilo ukazano, da se ravna po tej razsodbi upravnega sodišča. In res je ta razsodba mnogim koristila, osobito mnogim učiteljem na Moravskem. Na Štajerskem nam je znan učitelj, ki je dobil blizu 500 gld. na zaostalih kvinkvenijah.*) Tudi na Kranjskem so pripoznali v nekaterih slučajih c. k. okrajni šolski sveti zakasnele kvinkvenije. V nekaterih slučajih jih je hotel tudi deželni šolski svet kar nakazati, toda začel je menda deželni odbor težave delati. V drugih slučajih je pa naročil deželni šolski svet, da se mora še poizvedovati, zakaj so bile kvinkvenije zakasnele. Tako postopanje bode stvar zopet zavleklo, toda upamo, da bode naposled vendar le pravica zmagala.**)

Prvotno se niso hotela šteti pri podeljevanju kvinkvenij leta, katera je kdo služil kot podučitelj, če tudi je bil definitiven. Reklo se je žalibog: »podučitelj ni učitelj«. — Pozneje pa se ni zakon tako drakonično razlagal. Znan nam je slučaj, ko je prišel podučitelj na

*) Z ozirom na to razsodbo so šolske gosposke temu učitelju odmerile 5. kvinkvenijo že od 1. septembra 1896 naprej (mesto od 1. septembra 1899, tako da se mu je za 3 leta skupno izplačala 3. kvinkvenija in dobil je vsaj 240 (3 do 80) gld.

**) Pri tem iskanji in razsojevanji so celó stari šolski zakon (Politische Schulverfassung) na pomoč klicali, vsaj na Kranjskem, dočim so se na Štajerskem takoj ravnali po novi razsodbi upravnega sodišča.

Kranjsko, kjer je postal učitelj; temu so šteli vsa leta, katera je služil kot definitiven podučitelj na Štajerskem. — Za dosego »kvinkvenije« pa je potrebno »nepretrganost« službovanje petih let; še celo ako je »bolezen« (med katero je bil recimo učitelj začasno vpokojen) pretrgala službovanje, to ne opraviči. Tako je razsodilo upravno sodišče. Na Kranjskem se je pripetil slučaj, da je dobil učitelj 6 kvinkvenij, ko ni bil še 30 let definitiven. Kako je mogoče? Na podlagi prehodnih določb z dne 29. aprila 1873.

Ondi se glasi § 86.: »Prva v § 30 zaznamenovana doklada od službenih let gre že postavljenim udom učiteljstva samo tedaj, ako služijo že petnajst let nepretrgoma in z dobrim uspehom.« In res bilo je takrat nekaj učiteljev, ki so že 15 let služili pred 29. aprilom 1873. Definitivni so bili ali niso bili, služili so pa vendar že 15 let in dobili so 1. kvinkvenijo. Od 1. 1873. je pa še le 27 let minilo, torej je bilo mogoče že za 25 definitivnih let dobiti 6 kvinkvenij. Nekatere šolske gosposke se pa nasprotno nočejo ravnati po razsodbi upravnega sodišča z dne 3. grudnia 1898, kar se nam jako čudno zdi. Znani so nam trije slučaji na Kranjskem, ko je c. kr. okrajni šolski svet, ki je v tej deželi o tej točki v prvi vrsti kompetenten, hotel nakloniti učiteljem naknadno na zaostalih kvinkvenijah po 100—500 gld., kolikor jim je pač pripadalo; toda deželni šolski svet in deželni odbor sta se protivila. Deželni šolski svet je naročil poizvedovanje, zakaj so bile dotične kvinkvenije zakasnele, ali kdo je zakasnenje zakrivil. Deželni odbor, ki zalaga deželni šolski svet, se je pa protivil izplačanju. V nekem slučaju je deželni šolski svet ugodil najprvo okrajnemu šolskemu svetu, in hotel nakazati učitelju zaostalo kvinkvenijo, a predno jo je izplačal, ugodil je rekurzu deželnega odbora in mu je ni nakazal in izplačal. Naposled je bil učitelj primoran pritožiti se pri ministerstvu, ker se mu je hotelo dokazati, da ni bil toliko let definitiven, kolikor je bil faktično, in ker se mu je predbacivalo, da so ga bili o svojem času po nezakonitem potu definitivno imenovali. Seveda jim je v rekurzu navedel vse §§ zakonitega postopanja šolskih gosposk, ki so ga bile čisto pravilno stalno imenovali. Rekel je pa tudi, da imajo okrajni šolski sveti petletnice podeljevati, odrekati jih, to pravico ima pa le deželni šolski svet, toda le na podlagi disciplinarne preiskave v namen disciplinarnega kaznovanja. Na Goriškem so pripoznali v nekih slučajih, da se pri podelitvi kvinkvenij štejejo leta že po prestanem drugem izpitu, ker so novi zakon od 15. oktobra 1896 ugodno tolmačili, kar se tiče novih kvinkvenij.

Razsodbe upravnega sodišča v zadevi starostnih doklad.

1.) Ako je učitelj zgubil pravico do kake kvinkvenije, to je svobodno razsojevati šolskim gosposkom (2. junija 1886).

2.) Ako so stalni učitelji sami prosili in dobili začasna ali podučiteljska mesta, tedaj se jim službena leta teh mest ne štejejo pri kvinkvenijah (28. novembra 1894).

3.) V definitivno nastavljenje v trivijalnih šolah pred novimi zakoni, t. j. po stari politiški šolski uredbi, se računi po dekretu škofijskega konsistorija (5. januarja 1893 leta).

4.) Iz pravomočnih pripoznanj prejšnjih doklad ne izvira pravica poznanj pripoznejših kvinkvenij, ker se mora vsaka kvinkvenija nekako posebej priboriti in posebej pripoznati (19. julija 1882).

5.) Več kakor 6 kvinkvenij se ne more dobiti in te le v teku tistih 30 let, katera so v to določena, namreč tista leta, v katerih se ima pravico do nje. (13. januarja 1882, 15. decembra 1889).

6.) Podučitelji na Moravskem nimajo pravice do kvinkvenij (19. julija 1882).

Razpisi ministrstva o zadevi kvinkvenij.

1.) Ako se je dejalo učitelja v začasni pokoj, ne zgubi na Češkem pravice do kvinkvenij med tem časom (2. marca 1887).

2.) Ako se je koga za kazen od službe odstavilo in se ga pozneje zopet nastavilo, škoduje mu to pri kvinkvenijah in penziji (5. decembra 1878 in upravno sodišče 2. januarja 1890).

3.) Ako je bil učitelj v teku petletne dobe, za katero bi mu šlo doklada, disciplinarno kaznovan, iz tega še ne sledi, da bi moral tudi starostno doklado zgubiti, marveč se mora preiskovati, ako je bilo dotično kršenje dolžnosti tako, da se ni moglo imenovati njegovo delovanje uspešno (22. maja 1888).

4.) Ker zgubi posvarilo v treh letih svojo moč, zato ne pride to posvarilo v poštev, kedar se gre, da se komu kvinkvenija pripozna (27. maja 1893).

5.) Za Moravsko in Štajersko velja, da se leta, katera je kdo kot podučitelj služil, ne štejejo pri kvinkvenijah (31. julija 1879, 23. februarja 1875).

6.) Vadnice in meščanske šole so javne ljudske šole; radi tega štejejo pri kvinkvenijah vsa službena leta, katera je kdo služil na teh učilnicah (20. aprila 1884, 25. decembra 1889).

7.) Prisega je za Šlezko poglavitni moment, od katerega se štejejo definitivna leta, ki pridejo pri petletnicah v poštev (11. januarja 1889).

8.) Ako je kdo kot definitiven učitelj, pa le začasen nadučitelj, ne pride to poslednje pri kvinkvenijah v poštev, (19. marca 1886).

9.) Ako se je bila prva kvinkvenija za tri leta odložila, ne pride to pri obroku 2. kvinkvenije v poštev, t. j. druga se mu mora že po preteku 2 let pripoznati (21. februarja 1894).

Nagrada.

Pri nagradah je razločevati to le: Do nekaterih nagrad ima učitelj pravico, ker so v zakonih ali naredbah utemeljene; do drugih nagrad pa nima pravice in dobi jih le, ako šolske gosposke pripoznajo učiteljeve izvenredne uspehe, sad izvenredne marljivosti, ali pa ako so mu šolske gospodske posebno naklonjene.

Govoriti nam je le o tistih nagradah, do katerih ima učitelj pravico.

1.) Ako poučuje čez 30 ur na teden (skupno z ponavljalno šolo.*) V tem slučaju dobi v smislu razglasa

*) Ako je učitelj zdrav, lahko se ga primora, da čez 30 ur na teden poučuje. — Ako pa poučuje v neobligatnih predmetih, mora se ga odškodovati, ako ima tudi manj kakor 30 ur na teden (upr. sodišče od 27. januarja 1892), n. pr. nemščino na kranjskih (1., 2., in 3-razrednicah).

c. kr. dež. š. sv. z dne 29. aprila 1880 za prvo uro čez 30 gld. za eno leto (torej za pol leta samo polovico), za vsako uro čez 31 ur le 10 gld. za eno celo leto. — Toda okrajni šolski svet mora prej dovoliti v to, da sme učitelj čez 30 ur na teden prevzeti.

2.) Nagrade dobé učitelji, kateri gredo z večrazrednice nadomestovat na enorazrednico in sicer mesečnih 13 do 20 gld., kar natančneje določi c. kr. deželni šolski svet.

3.) Nagrado dobi učitelj, kateri se porabi, ker nima nikakoršnih izpitov, samo kot suplent, kjer ga potrebujejo, ko pravih učiteljev ni. Te nagrade znašajo 60%, ako je plača nadomestujočega mesta vsaj 500 gld., ako je manjša, torej 400 gld., (n. pr. na začasnih paralelkah pa 70% te plače, torej samo 280 gld.

4.) Ako se porabi za nadomestovanje učitelj, ki je v počitku ali v pokoju, dobi vrh svoje pokojnine nagrado, 15 do 20 gld. na mesec, kar zopet do pičice določi c. kr. deželni šolski svet, seveda na predlog okrajnega šolskega sveta.

5.) Kakšne nagrade dobé učiteljice ženskih ročnih del, o tem je težko sploh poročati. Merodajno je število tedenskih ur. Te nagrade znašajo od 30—100 gld. na leto na Kranjskem. Na Štajerskem so sistemizovana mesta za učiteljice ročnih del in tudi bolje dotirana, toda te učiteljice so brez kvinkvenij in penzije. Svojo možnost pa samo naznanijo, ne da bi morale — zanjo dovoljenja prositi. —

6.) Za neobligatne predmete (n. pr. nemščina na eno-, dvo- in trirazrednih šolah), mora učitelj posebej odškodovan biti; sicer ni dolžnost njegova, neobligatni predmet poučevati, kakor je to upravno sodišče odločilo.*)

7.) Nagrade za kmetijski pouk, za obdelovanje šolskih vrtov itd. se različno podeljujejo, kakoršni so uspehi in kakoršne svote imajo gosposke na razpolaganje.

8.) Nagrada za obrtnijski, trgovski pouk delé se le učiteljem, kateri delujejo na posebnih obrtniško-nadaljevalnih šolah.

9.) Nagrade za gojenje petja, godbe, orgljanja itd. se običajno ne dajejo in se navadno ne dobe, ako učitelj za-nje prosi. Take nagrade dajo v redkih slučajih iz lastnega nagiba šolske gosposke same, ako imajo v to svrhu kakošno zalogo.

10.) Nagrade za poučevanje v krščanskem nauku se pa morajo učitelju pripoznati. Toda okrajni šolski svet mora v smislu zakona z dne 5. dec. 1889 in razpisa deželnega šolskega sveta z dne 27. okt. 1887 pravilno postopati, predno izroči pouk v krščanskem nauku neduhovniku, kateri je pa sicer na podlagi svojega sposobnostnega spričevala sposoben ta predmet prevzeti. Okrajni šolski svet mora namreč prej dovoljenje dobiti od cerkvene oblasti, da sme ta in ta posvetna učiteljska moč skrbeti za veronauk. Kako velika je ta nagrada in po katerem merilu se odmeri, to ni prišlo v javnost. To merilo so sestavile šolske gosposke (okrajni in deželni šolski svet) v sporazumljenji z deželnim odborom, oziroma s potrditvijo tega, kar je deželni šolski svet ukrenil, od strani naučnega ministrstva. — Katehetje morajo na eno-, dvo- in trirazrednicah brezplačno poučevati v krščanskem

*) Na Štajerskem je nemščina v slovenskih šolah obligatna. S pritožbami do upravnega sodišča se je doseglo, da je na nekaterih šolah neobligatna.

nauku; za 4. in 5. razred dobé nekaj nagrade. Tudi za pot k podružnim šolam (t. j. učilnicam zunej fare) dobé nekaj odškodnine. Kjer je krščanskega nauka 20 in več ur na teden (n. pr. v Ljubljani), nastavijo se posebni katehetje, katerim dajo običajno plačo po 2. razredu.

Podpore.

Do teh nima učitelj nikakoršne pravice. To so le milostna darila, katera učitelju v izvanrednih slučajih naklonijo, kedar ga zadenejo nesreče, bolezni, smrt v rodbini ali druge nadloge.

Dnine in potni stroški ter preselitveni izdatki.

Udje okrajnih učiteljskih konferenc, kateri so dolžni udeleževti se jih, ne dobé nikakoršne dneve, pač pa se jim povrnejo potni stroški, in sicer vožnja v 2. razredu, kolikor je bilo mogoče voziti se po železnici; sicer pa 2 K za vsako miljo (7.6 km.) tja in nazaj. Udje deželnih učiteljskih konferenc kot odposlanci okrajnih konferencij pa dobé 6 K dneve in iste potne stroške, kateri slednji se pa ne dajo ne za tiste ude okrajnih, in ne za tiste ude deželnih konferenc, ako niso od te več kakor pol milje oddaljene od bivališč dotičnih konferenčnih udov.

Udje okrajnih učiteljskih svetov, kateri so več kakor 8 km. oddaljeni, dobé za potne stroške 2 K za vsakih 8 km. in za stroške za hrano 3 K za pol dneva.

Preselitveni stroški se takrat povrnejo, kedar je bil učitelj službeno prestavljen. Ti stroški morajo obsegati samo dejanske izdatke, ne pa izdatke za kakošno pohištvo ali kaj sličnega. Okrajni šolski sveti morajo te račune natanko pregledati in, če je treba, zaslišati stranke, ki so račun položile.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Ljubljane. Okrajna učiteljska konferenca ljubljanskih slovenskih šol se je vršila v ponedeljek dne 24. junija t. l. v telovadnici I. mestne ljudske šole. Ob 8. uri zjutraj otvori nadzornik, ravnatelj Levec, konferenco, pozdravljajoč došla gosta in prijatelja šole g. župana Ivana Hribarja in pa kanonika g. Zamejca. Svojim namestnikom imenuje starosto ljubljanskega učiteljstva g. Raktelja, overovateljem zapisnika gg. Črna-goja in Režeka. Nato prebere imenik konferenčnih udov ter pove, kako so se rešili lansko leto sprejeti predlogi.

Predlogi so bili trije, in sicer:

1. Predlog naduč. Gabrška, da naj se iz računice odpravijo okorni izrazi za novce kakor: eno-dvo-deset-dvajsetvinarski, deset-dvajsetkronski novci. Temu predlogu ni ugodilo ravnateljstvo c. kr. zaloge učnih knjig na Dunaju.

2. Predlog g. Beleta, naj se uvede namesto »vinar« izraz »heler« (oba izraza sta nemška), ker kratica h moti učence — se tu ni mogel izvršiti, ker je isto ravnateljstvo proti temu bilo.

3. Predlog g. Beleta, naj se naprosi mestno občino, da poviša dotacijo za okraj. knjižnico, se je izvršil,

ker je občina dotični prošnji ugodila. Natančnega poročila o svojih opazkah pri nadzorovanju ni dal zaradi preobširnega dnevnega reda. Omenjal je le splošnih razmer na ljubljanskih šolah. Povedal je, da so uspehi v obče dobri, da bi pa lahko še boljši bili, ako bi nekatere okolščine ne ovirale napredka. Take okolščine so v prvi vrsti revščina in zanemarjena domača vzgoja, pa tudi prenapolnjeni razredi. To prenapolnjenje razredov pa povzročujejo otroci iz okolice, katerih blizu 500 pohaja mestne šole. To število zahteva 10 učnih sob in 10 učnih oseb. Ker ima mesto dovolj lastnih otrok, ni nikakor njega dolžnost preskrbovati prostore in učne osebe otrokom iz sosednjih občin, zato je mestni šolski svet sklenil, od vsacega, ne v mestu stanujočega učenca pobirati šolnino letnih 8 K. S tem se bo naval ptujih otrok morda saj deloma omejil, sosedne občine pa se bodo primorale, da bodo bolj skrbale za svoje šolstvo. Znano je, da je šolstvo prav v najbližji bližini mesta najbolj zanemarjeno, saj ima občina Moste le eno zakotno enorazrednico, dasi ima otrok toliko, da napolni z njimi štiri-razrednico; Šiška — za Ljubljano in Idrijo največji kraj na Kranjskem — ima samo trirazrednico itd. Pri zadnjem ljudskem štetju se je največ analfabetov naštel v ljubljanski okolici!

Uradni spisi so bili v obče v lepem redu. Tiskovine pa so nepraktične, posebno za tednik in katalog. Rubrike so tako ozke, da se vanje ne more zapisati, kar bi bilo treba, zato se učiteljstvo poslužuje kratic, katere so pa mnogokrat tako kratke, da se ne ve, kaj pomenijo. Rede, katere dobi učenec v izpustnico, je treba v katalogu z rudečo tinto zaznamovati. Na dekliški šoli se je deklica oprostila ženskih ročnih del na kratko zdravniško izjavo: »Ta deklica ni sposobna za ženska ročna dela«. To postopanje je bilo protizakonito; oprostiti posameznih predmetov ne sme učencev drugi, kakor mestni šolski svet. Disciplina je dobra, red pa lep. Nadzornik graja navado, da nastavljajo nekateri učitelji učence kot paznike. To ne sme biti, ker vzbuja to med učenci na eni strani zavist in sovraštvo, na drugi strani pa ošabnost in osvetaželjnost. Učitelj naj bo četrt ure pred pričetkom pouka v razredu, saj ima opravila dovolj, da pregleda naloge, kontrolira svinčnike, pripravlja učila itd.

Za zdravje in snago se je dovolj skrbelo. Ker morajo otroci po nekaterih razredih sedeti zaradi nedostajanja prostorov prav blizu peči in blizu oken, naj se pri pečeh napravijo leseni oboji, pri oknih pa debele preproge. Isti učenci naj ne sede vedno v isti vrsti, ampak naj se vsakih štirinajst dni menjajo tako, da pridejo otroci, kateri so sedeli pri oknih k steni, drugi se pa pomaknejo za eno vrsto bolj proti oknom. To naj se ponavlja večkrat, da ne bodo vedno isti sedeli na svitlem, drugi pa vedno v temi. V nekatere razrede se je vpeljala električna razsvetljava, pa to tako nesrečno, da je proti vsem higieničnim predpisom. Žarnice so namreč postavljene v dve vrsti in dajejo nekaterim luč od desne, nekaterim od zgoraj in le nekaterim od leve. Pri katedru in v zadnjih klopih se pa nič ne vidi. Šolska vodstva morajo take nedostatke takoj naznaniti kompetentni šolski oblasti, da se taki kričeči nedostatki odpravijo.

Nekateri učitelji imajo navado, da posedajo v prve klopi samo gosposke učence. Dobil je pa v peti klopi

učenko, katera je bila tako kratkovidna, da je morala pred tablo stopiti, ako je hotela z nje brati. Prve klopi niso nikakor za otroke iz boljših stanov, pač pa izključno le za take, kateri imajo kako telesno hibo. Gč. učiteljice so tožile, da zahtevajo podrobni učni načrti preveč tvarine v I. in II. razredu, ker se mora v obeh razredih učiti kvačkanje in pletenje. Nadzornik je mnenja, da naj se uči v prvem razredu samo kvačkanje, v drugem pa samo pletenje. Vse šole so snažne; prav uzorno snago pa je videti na I. mestni deški šoli in v Lichtenthurnovi šoli. Zvezki so jako snažni. Oblastva bi pa morala prepovedati zvezke in knjige, katere so z žico vezane. Žica prejé papir in knjiga razpade v liste, četudi je sicer snažna in dobro ohranjena. Posebno pri Abecedniku je vez jako slaba. Nekateri učitelji pišejo dnevnik; ti so vedno dobro pripravljeni na pouk. Sploh se mora v tej zadevi ljubljansko učiteljstvo pohvaliti. Samo dva slučaja sta bila, da je dobil nepripravljenega učitelja, oziroma učiteljico. Prvi si je s tem pomagal, da je vso uro pridigoval in moraliziral; ura je bila izgubljena. Druga pa je lipo obravnavala v tretje, dasi je bilo iz tednika razvidno, da je to storila že prej dvakrat. Ob priliki sem tudi zvedel zanimivo novost, da kuhamo iz lipovega sadja — čaj!!)

O metodičnem postopanju in pa o uspehih v posameznih predmetih g. nadzornik ni govoril zaradi preobilnega dnevnega reda in pa zato, ker se dá ta stvar v domačih konferencah temeljiteje obdelavati. Naslednja točka dnevnega reda je bilo Krulčevo poročilo: »Kakšne pisne oblike naj bi se uvedle v slovenskih ljudskih šolah v Ljubljani?« Vedno se pripeti, da dobijo učenci v različnih razredih različne učitelje. Vsak učitelj pa ima pri lepopisju svoje pisne oblike in učenci se morajo učiti vedno drugačnih oblik. Da se pride temu v okom, predlagal je g. Krulec oblike, katerih naj bi se držali vsi. Toda kolikor glav, toliko misli. Unela se je debata, katere ne moremo tu navesti, ker nimamo potrebnih črk, da bi tu različne oblike pojasnjevali. G. Bele je bil mnenja, da imej učitelj osobito v višjih razredih nekaj prostosti, da pokaže učencem tudi drugih pisnih oblik. G. Črnag ož je bil mnenja, da naj se uvedejo že v prvi razred take oblike, katere veljajo za vse življenje. Ta je bil za tako potezo, drugi za drugačno. Slednjič so se zedinili nekako, toda nam se zdi, da bodo oblike, katere bodo nastale iz konglomerata vseh sprejetih predlogov, dokaj čudne, če ne — nerabne. G. Krulec je slednjič predlagal, da naj se na konferenci določene oblike pošljejo c. kr. deželnemu šolskemu svetu v potrjenje in pa da naj se ta pozove, da skliče deželno konferenco, v kateri naj bi se določile enotne oblike za vso Kranjsko. Predloga sta bila sprejeta.

G. Razinger je poročal o reviziji dozdanjih učnih načrtov za petrazredne in več nego petrazredne ljudske šole. Sukus njegovega poročila je bil, da naj se nam dá minimalni učni črtež, kakoršnega imajo že na Češkem in drugod. Dosedaj imamo maksimalni črtež, kateri nam predpisuje tvarino, katero je sploh mogoče doseči. Ako pa pomislimo razliko med posameznimi šolami enake kategorije n. pr. med enorazrednico v gorah, kjer po zimi skoraj ni govoriti o pouku in pa med eno-

*) Od otrok se je izvedelo, da je dotična učiteljica, ki kuha čaj iz lipovega sadja, radovoljka.

razrednico, katera ima zelo red in dober obisk, med štirirazrednico na kmetih in pa med tako v mestu itd., potem vidimo, da nimajo dosednji učni črteži praktične vrednosti, ker jim po nekaterih krajih absolutno ni mogoče ustreči. Zato naj bi se izdali minimalni črteži, kateri bi naznanili tvarino, katera se mora prebaviti — oziroma, kateri bi kazali smoter, katerega morajo doseči vse šole ene kategorije. Resolucije, katere je stavil poročevalec, so se sprejele.

Učne knjige ostanejo po vseh ljubljanskih šolah iste. Le v nekaterih IV. in V. razredih se uvede Schreiner-Bezjakova učna knjiga.

Poročilo knjižnega odbora (poroč. Maier) se vzame na znanje. Pregledovalcema računov je imenoval g. predsednik gg. Josina in Vrabla.

Knjižni odbor je ostal stari, namreč: Gč. Gusel, ter gg. Maier in Raktelj.

Stalni odbor se je volil po listkih. Pri prvi volitvi so dobili absolutno večino Maier (22), Raktelj (21), Gusel (20). V ožjo volitev sta prišla Razinger (15) in Režek (10). V ožji volitvi je ostal g. Razinger (15 glasov) v manjšini nasproti g. Režeku, kateri je dobil 16 glasov.

Samostalnih predlogov ni bilo, zato zaključil g. predsednik konferenco s trikratno »Slavo« na cesarja. Učiteljstvo zapoje cesarsko himno.

Iz logaškega okraja. Dne 8. m. m. imelo je učiteljstvo logaškega okraja kar trojen užitek. Odkritje nagrobnega spominka, uradno konferencijo in koncert. Naj sledi ob kratkem poročilo.

1.) Ob pol 9. uri je daroval daritev presv. maše v rakovski cerkvi g. J. Ferjančič, pri kateri je izborni pel mešani zbor pod vodstvom tovariša Ferd. Juvanca, Cerknica. Nagrobni govor povodom odkritja nagrob. spominka raj. tov. Iv. Poženelu je imel tov. J. Benedek, Planina. Povdarjal je v svojem jedrnatem govoru, da društvo danes odkriva osmi spominek svojim udom v teku svojega 12letnega obstoja in žal, da neizprosna smrt sega s svojo koščeno roko najraje po onih tovariših, ki so nekako stebri učiteljstva.

2.) Od 10. uri se je zbralo učiteljstvo skoro polnoštevilno — izjemši dveh — k uradni konferenciji. Iz obširnega nadzornikovega poročila posnamemo ob kratkem, da je stanje šolstva, uspehi pouka in sploh šolskega obiska jako povoljno. Semintja je opaziti še kako hibo, toda dotično učiteljstvo se trudi, zravnavati te hibe, da bode šolstvo v logaškem okraju v kratkem času na isti stopinji, kakor tirjajo zahteve časa.

Dnevni vsppored se je vršil nekako pod vplivom neznosne vročine. Glavno poročilo — o preosnovi učnih načrtov — ni nikakor hotelo priti v oni štadij, kakor bi ga bilo pričakovati in kakor bi ga moralo zahtevati; in to radi tega 1., ker se tako ogromni material ne da v kratki dobi 4 ur podrobno obdelati, in 2., ker zbrano učiteljstvo, ki se vendar rekrutira in raznih skupin, ni imelo onega vpogleda v posamezne kategorije šol, kakor bi ga moralo imeti, če bi hotelo poseči v temeljito razpravo. — Po našem nemerodajnem mnenju bi se ta referat moral — ako bi hotel doseči res ono intenzivno vsestranost in kak istinit uspeh, vršiti tako, da bi posamezne skupine se obravnavale v posameznih odsekih, in ti odseki bi morali obstati iz onega učiteljstva, ki deluje na takih

šolah, katerih podrobni načrt bi se pretresoval. In tu bi lahko reševali vsako skupino 4 ure. Iz raznobojnih prikljajev, prememb, popravkov in dodatkov preosnovi učnih načrtov omeniti je le jedno, ki se nam dozdeva velevažno in za razvitek učnega uspeha življenskega pomena in ta prememba se glasi nekako tako-le: v prvem razredu vseh skupin šol naj se pri računstvu jemlje le trije osnovni računi, to je: soštevanje, odštevanje in množenje — deljenje, oziroma merjenje naj se pa prične poučevati šele v drugem šol. letu. — Neka zadovoljnost in žalost nas je obšla, ko se je sprejel ta — predlog. Zadovoljnost radi tega, ker se nam je spolnila že davno negovana želja, da bode v šoli le tedaj mogoče doseči občinih, dobrih uspehov, ako se računstvo tako vpelje kakor ga zahteva otroški razum in kakor ga zahtevajo vsi moderni, na duševnem otroškem obzorju stoječi pedagogi. Pisec teh skromnih vrstic je skušal s tem predlogom že pred osmimi leti, — ko je imel generalno poročilo o preosnovi računstva — prodreti, toda poročilo v tem smislu sestavljeno se mu je takrat vrnilo kot nekak kuriozum, ki skuša prevrtniti po c. kr. oblasti odobren učni načrt... Žalost nas je obšla radi tega, ker se učiteljstvo v svoji skupnosti — posebno pri okrajnih učit. konferencah — tako krčevito drži zastarelih tradicij, in da pretečejo leta in leta — ko je v drugih deželah že ta ali ona novost postala davno kri in meso — predno prodre pri nas — konservativnih — Slovincih kaka »novotarja«. Upajmo, da bo prihodnost boljša.

Iz knjižničnega poročila posnamemo, da je imela taista 1234 zvezkov in 962 del, da je taisti prirastlo 75 zvezkov in 69 del. Dohodkov je bilo 396 K 24 h, stroškov pa 305 K 69 h. Knjižnični odbor je ostal stari in ravno tako stalni odbor, ki obstoji iz teh-le gospodov: J. Benedek — Planina, Iv. Likar — Grahovo, R. Repič — Unec, I. Šega in J. Turk — Dol. Logatec.

Predlogov ni bilo nič.

Po obedu smo imeli koncert v prostorih g. L. Šebenikarja. Godbeni del nam je preskrbel znani salonski orkester iz Postojne. Opisavali in hvalili celega koncerta pač ne bomo, ker vsaka hvala in vsak opis bi bil pač preskromen. Hvaliti in opisovati se tak užitek, ki ga nam je podal ta orkester, pa nikakor ne dà, temveč samo uživati. Omeniti nam pa je vsekakor ljubkega petja dražestne tovarišice gospice V. Juvancič. Obžalujemo le to, da gospica ne nastopa s svojim nedosežnim glasom večkrat pred širše občinstvo — a dozdeva se nam, da gospica liki skromnemu slavčku — ki tudi najraje v skritem zatišju osrečuje najbližjo okolico s svojimi nebeškimi glasi — ne želi naslajati s svojim petjem širšega občinstva, temveč le svoje najozje okoličane.

—e—

Štajersko.

Iz gornjegrajskega okraja. (Afera Praprotnik-Veninšek in še marsikaj.) V številu 18. »U. T.« bila je že opisana ta stvar, a vendar je to tolike važnosti, da nikakor ni odveč, ako se je še enkrat spominjamo.

Posestnik Veninšek je tožaril nadučitelja Mozirskega na dež. šol. svet. Ko je Praprotnik to zvedel, uložil je proti Veninšku tožbo pri sodišču radi obrekovanja in razžaljenja časti. Pred sodiščem je Veninšek priznal, da niti vedel ni, kaj je v dotični ovadbi, ker je bila pisana

v njemu nerazumnem jeziku — nemščini; tudi ni vedel, kaj je dež. šol. svet! Še pojma o tej korporaciji ni imel, ko ga je o tem vprašal preiskovalni sodnik. Sè solznimi očmi je prosil Praprotnika odpuščenja, češ, da je bil zapeljan k temu početju. Obžaloval je in preklical vse. Bil bi obsojen na precejšnjo kazen, a nadučitelj Praprotnik mu je odpustil.

Kdo je Veninška podhujskal, je dobro znano, četudi omenjeni posestnik ni smel povedati dotičnika, ker mu je bilo to strogo prepovedano.

Tako delajo naši nasprotniki. Sami si ne upajo nasproti, pač pa se skrivajo za hrbet nerazsodnega ljudstva. Tam hujskajo in rujejo proti nam, hoteč nam izpodkopati zaupanje pri narodu. Toda ne bode šlo tako hitro, kakor bi radi oni, ki mislijo, da imajo že vso ljudsko voljo v zakupu. Učiteljstvo našega okraja ima trdo življenje, ne bode ga tako kmalu še ugonobili!

Naši nasprotniki so naše društvo in pa nas posamezne učitelje blatili in napadali po nekaterih šolstvu in učiteljstvu neprijaznih listih, tako n. pr. ob času pred državnozborskimi volitvami, in že nekaj časa po istih ni bilo skoraj nobene številke »Sl. Gospodarja«, kjer bi ne »zdelali« tega ali onega.

Očitati so nam, da smo izdajalci naroda in matrinega jezika, ker smo poslušali tovariša Horvateka, ko je ta na Ljubnem govoril nemško, kajti slovenščine ni zmožen; trdili so, da smo brezverci; podtikali so nam še marsikaj — če tudi so se često lagali, in resnico zavijali — kaj to? — saj namen posvečuje sredstva!

Hoteli so nam izpodnesti vpliv, katerega imamo pri ljudstvu — toda zaman, ni šlo. Ujeli so pač na svoje li-manice nekaj kalinov, ali pretežna večina ljudstva vendar ni še tako zaslepljena, da bi vse verjela, kar mu hoče natveziti nekaj »gospodov« in njihovih podrepnikov.

Pač pa so dosegli nasprotno. Ljudstvo je uvidelo, da ni vse res, kar naši nasprotniki pišejo in govore. Prepričalo se je iz lastnega opazovanja, da učitelji nismo »brezverci«, »socialdemokrati«, »nemčurji«, »kmečke pi-javke«, »hinavci« itd. ampak, da smo prijatelji ljudstva, ki se vselej in povsod radi žrtvujemo za blagor naroda. — Od vseh strani našega okraja se nam je zatrjevala simpatija in to od najvplivnejših in najpoštenejših mož. Pristopilo je k našemu društvu v zadnjih mesecih čez 10 podpornih članov in to brez vsakega vpliva na nos, ampak vsi prostovoljno.

Ko so pa naši nasprotniki uvideli, da na ta način ne gre, da opravijo malo ali pa celo nič, oziroma, da dosežejo nasprotno temu, kar bi radi, spremenili so svojo taktiko.

Začeli so podhujskavati nekatere svojih podrepnikov, da isti nastopajo proti nam na ta način, kakor je razvidno iz afere Praprotnik-Veninšek.

Toda, najbrž se zopet motijo gospodje, če mislijo, da njim bode sedaj »pšenica cvetela.« Tudi denunciranje njim ne bode prineslo tega, kar želijo.

Neki klerikalec, ki je slučajno tudi državni poslanec, je mislil tudi enega naših tovarišev utopiti v žlici vode in to zavoljo neke malenkostne razglednice — pa ne vem, če ni bilo škoda papirja za ovadbo. Hvala Bogu, da imamo v našem okrajnem svetu može — značaje, ki so prijatelji šole in učiteljstva!

Kako bi pometali klerikalci z nami, ko bi imeli oblast v rokah in to jih peče in boli, da nismo mi njihovi hlapeci in od njih odvisni.

Sedaj nas zopet napadajo po klerikalnih listih, da smo mi osnovali liberalno »kmečko društvo«. Mi ga nismo osnovali, pa podpirali bomo to društvo vedno, in čisto nič ne bomo vprašali gotovih gospodov, če je to njim prav ali ne, ter tudi ne potrebujemo njihovega milostnega dovoljenja.

Pri osnovalnem zborovanju tega kmetom prekornega društva je garda klerikalcev nastopila prav oblastno in kričala »to je društvo učiteljev«, v odboru bodo sami učitelji« itd. Toda, kako so gledali kmetje, ko mi nismo reflektirali na nobeno mesto v odboru; kajti nasprotniki društva so jim natvezali, da hočemo imeti v odboru vsa uplivnejša mesta, menda tako, kakor oni pri svojem »katoliško-političnem društvu«.

Še marsikaj bi Vam poročal, pa znabiti drugokrat, za danes samo omenim, da učiteljstvo gornjegrajskega okraja neustrašeno deluje v svobodomiselnem in naprednem smislu in bode ostalo zvesto svojim načelom, četudi se vse klerikalno časopisje na glavo postavi.

Vi, pa gospodje, naši nasprotniki, bodite prepričani, da se vas celo nič ne bojimo, četudi začnete ogenj in žveplo bruhati na nas. Upognili nas ne bodete nikdar!

* * *

Društveni vestnik.

Štajersko.

Sv. Lovrenc na Dr. polju. Učiteljsko društvo za ptujski okraj zborovalo je dne 4. mal. srpana t. l. v okoliški šoli ptujski. Udeležba je bila vsled neprimernega časa — mnogo šol je imelo namreč tisti četrtek šolo — precej slaba. Čudno je pa od nekaterih g.g. tovarišev, ki so bili tisti dan v Ptuj, k zborovanju pa niso prišli. Kaj neki zopet to pomeni?....

Po običajnem pozdravu naznani g. predsednik, da se je glede na dopis učit. društva za graško okolico naprosil okrajni odbor, naj vloži peticijo, katera bi podpirala prošnjo »Lehrerbund« za napravo modernega disciplinarnega zakona. Tudi občina Sv. Lovrenc Dr. p. je vložila peticijo v istem smislu.

Na to se je zahvalil g. preds. gg. Drag. Zupančiču in Iv. Kauklerju ter vsem tovarišem, ki so pripomogli uresničiti idejo, da se je izročil odišlemu g. nadzorniku spominski album. G. nadzornik imel je veliko veselje, in če bo kedaj kdo izmed cenj. tovarišev in tovarišic potreboval kake pomoči v Gradcu, naj se zaupno obrne do njega, on bo storil, kar mu bo mogoče.

Potem nam je predstavil g. R. Kocmuta, ki je pristopil na novo našemu društvu.

Zapisnik zadnjega zborovanja je bil odobren.

G. tovariš Pesek je na to predaval jako temeljito o pripravljalnem pouku. Vsi smo prav z zanimanjem sledili njegovemu predavanju. G. preds. ga zahvali v imenu vseh prav toplo ter prosi, da bi še o priliki nadaljeval svoje predavanje, kar je g. Pesek tudi obljubil.

Za tem pa je poročal g. tovariš Fras o letošnjem glavnem zborovanju »Zaveze«, ker bi moglo njegovo poročilo že pri zborovanju dne 13. rožnika na vrsto priti, pa je bil on zadržan, poročal je nam toraj na tem zborovanju prav na kratko, ker smo že tako to vse v »Učit. Tovarišu« brali.

Ker se ni nihče več oglašil k besedi, se je g. predsednik vsem zahvalil ter zaključil zborovanje.

Prošnja. »Šaleško učiteljsko društvo« hoče jeseni postaviti nagroben spomenik rajnemu svojemu tovarišu R. Kokot-u. Ker pa prispevki šaleškega učiteljstva nikakor ne zadostujejo za pokritje stroškov takega nagrobnega spomenika, kakoršnega je blagi rajni tovariš zaslužil, obrača se v ta namen izvoljeni odsek do vsega slovenskega učiteljstva, posebno do vseh znancev in prijateljev nepozabnega nam tovariša z vljudno prošnjo, da vsak pripomore po svojih močeh.

Prispevke sprejema društveni blagajnik, g. Ivan Smolnikar, šol. vodja v Zavodni, pošta Šoštanj.

Imena p. n. darovalcev objavila se bodo v »Učiteljskem Tovarišu« in »Domovini«.

Odsek za postavljanje spomenika.

Franc Skaza, Ivan Smolnikar, Ivan Koropec.

Vabilo. Šentlenartsko učiteljsko društvo zboruje v nedeljo 4. avgusta 1901 ob 11. uri dopoldne v šoli pri Sv. Trojici v Slov. gor. se sledečim vspešdom:

1. Zapisnik in dopisi.

2. Podavanje gosp. med. univ. dr. Ant. Vilimek-a.

3. Podavanje gosp. nadučitelja Fr. Kranjc-a od Sv. Barbare.

4. Podavanje gosp. A. Vogrinec-a, učitelja od Sv. Antona v Slov. gor.

5. Slučajnosti.

K obilnemu vdeleževanju vabita vljudno

K. Čeh
t. č. tajnik.

Jos. E. Mavrič
t. č. predsednik.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje 4. dan avgusta ob 10 uri dopoldne pri sv. Križu tik Slatine po običajnem vspešdom. Pri tej priliki bo tudi voliti delegate za »Lehrerbund« in zaupnika »Slovensko-štajerski zvezi«.

K obilni vdeležbi vljudno vabi

odbor.

Savinjsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 27. junija na Grobelnem. Ker je bil prejšnji mesec občni zbor nemogoč, vršil se je ob enem tudi občni zbor. Zbralo se je precejšnje število tovarišev in tovarišic.

Društvo je priredilo v preteklem letu pet zborovanj, vsakokrat v drugem kraju.

Sprejel se je predlog g. Farčnika, naj se vrše društvena zborovanja v Gomilskem, in na Grobelnem, izvanredno tudi kje drugje. Sprejel se je tudi predlog g. Megliča, da se naj vrše društvena zborovanja redno meseca majnika, junija, julija in novembra; v slučaju mile zime pa tudi po zimi enkrat.

Sprejel se je nadalje predlog g. Kramarja, da je zborovanje veljavno le takrat, če je vsaj polovica rednih članov navzoča.

Po blagajnikovem poročilu imelo je društvo v preteklem društvenem letu 137:58 K dohodkov in 107:18 K stroškov. Ostane torej še v blagajni 30:40 K.

V odbor so bili voljeni sledeči g.g.: Fr. Pečovnik predsednikom, Iv. Zotter podpredsednikom, Iv. Jakše tajnikom in Iv. Kramar blagajnikom.

Društvu sta na novo pristopila gospica M. Peče in g. Alb. Šmit, oba iz Št. Pavla pri Preboldu.

Primorsko.

Učiteljsko društvo za tolminski okraj bode imelo letošnji občni zbor dne 8. avgusta (v četrtek) ob 9. uri zjutraj v Kobaridu v šolskem poslopju z navadnim dnevnim redom.

Književnost in umetnost.

»Prvi listi«, spisali slovenski in hrvatski abiturijenti v Ljubljani. Tiskala »Narodna Tiskarna«. Založili abiturijenti. Posvetili svojemu vrlemu učitelju, profesorju dr. Fran Ilešiču. Vsebina te lepo opremljene knjige je sledeča: Libele . . . Fatima — Tat. — Juliji. — Pogledal sem v Tvoje črne oči. — Leopoldina. — Vprašam vas. — Priliznjena mačica, zložil Zmagoslav. — Trepetajoči zvoki. Črtice. Hotimir. — Hrepenenje. — Dan vstajenja. — Elegija, zložil Zmagoslav. — Bledi obrazi. Črtice, spisal Kompoljski. — Pjesme Alberta D. Turka. — Na pragu života. Črtica, spisal A. D. Turk. — Melodija. Črtica, spisal L. Fiketov. — Laskavica, spjeval L. Fiketov. — Čazmanske elegije, spjeval Martin Koblar. — Rodić, Črtica, spisal Ivo Pavelić. — Knjiga ima jako lep papir in tisk. Dobiti jo je pri predsedniku »Zaveze« g. L. Jelencu, ki je prevzel razpečevanje in v knjigarni g. L. Schwentnerja za 2 K. Oceno prinesemo pri prvi priliki. Danes jo priporočamo zlasti učiteljstvu. Skupiček je namreč namenjen učiteljskemu konviktu in »Zavezi«.

»Popotnik.« Pedagoški in znanstven list ima v št. 7. tole vsebino: Karol Kveder: Tolstega moralna filozofija in krščanstvo. Zaščitnikom Levčevega pravopisa v prevdarek. Fr. Svetič: Preosnova srednjih šol na Francoskem. Iv. Šega: Pedagoški utrinki. Književno poročilo. Razgled. Listek — Pedagoški paberki.

»Slovenka.« Glasilo slovenskega ženstva ima v številki VI. tole vsebino: Stenografija in Slovenke. Franjo Klemenčič. Trst. — Tuje oči. Zofka Kveder. Praga. — Pesmi. C. Golarja. Celje. — Žena kot vzgojiteljica. Priredila Nada. Trst. — Zadrega. Tehomil. — Srbkinje in Bolgarke. Priobčil dr. J. T. — Slovenska kuhinjska šola v Trstu. Leda. Trst. — Prostitucija. Ivanka. Trst. — Ženski izobrazbi prosto pot! Rok Drofenik. Ljubljana. — Občni zbor »Zavoda sv. Nikolaja« v Trstu. — Nove knjige. — Beleške.

Maly slovinsko-česky slovník. Sepsal Jindř. Očenášek. Nakladatelství J. Otty v Praze. Cena 1 K 50 h. Poznavateljem češkega jezika bo ta priročni slovarček dobrodošel, zato ga dobro priporočamo.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. G. Josip Križnar, učitelj v Metliki, nabral v veseli družbi 14 K. — G. Anton Hren, učiteljski abiturijent v Dobropoljah, polovica čistega prebitka učiteljske abiturijentske slavnosti v Ljubljani 60 K.

Potrditve ljubljanskega župana. Cesar je potrdil gosp. Ivana Hribarja županom stolnega mesta Ljubljane. — Čestitamo!

Osebnosti. Pomožna učiteljica gđ. Cilka Teržan je premeščena v Čadram, v Zreče pa pride absolvirana učiteljica gđ. Amalija Tribnik. Zač. učitelj pri Sv. Križu pri Litiji, g. Jakob Rajner je imenovan stalnim učiteljem v Hrastniku.

† Anton Aparnik. Dne 20. julija ob 1/2 10. uri zjutraj je umrl na Vidmu po dolgotrajni mučni bolezni na sušici tamošnji učitelj Anton Aparnik, jedva 25 let star. Pokojnik, rodom iz Kamnika na Kranjskem, imel se je že izza mladih nog boriti za vsakdanji kruh, kar mu je vrnilo prvo kal neozdravljive bolezni. Slabotnega telesca bil pa je vedrega duha, nekaj univerzalen ženij. Bil je izboren pevec in spreten glasbenik, ki si je bil vstvaril samosvoj, jako dober pevski in tamburaški zbor, čegar regens chori je bil. Kot diletant se je mnogo bavil z risanjem in slikanjem in instinito škoda je, da ta vrlo talentirani, vsestransko izobraženi mladi mož ni našel mecenata, ki bi ga bil seveda, preje že — rešil

skrbi za eksistenco, ter mu dal priliko, izobraziti se korenito na kakej slikarski akademiji. — Umrli je bil izvrsten učitelj, ljub družabnik in dober narodnjak. Kolegi so mu zaupali tolikanj, in čislali ga, da so ga v kljub njegovim letom volili predsednikom okrajnega učiteljskega društva. Tragične usode mu je obžalovati tembolj, ker si je bil pokojnik stoprav lani ustanovil lastno ognjišče, ter zapušča sedaj poleg soproge jedva 4 mesece starega sinka. — Naj mu bodo te skromne vrstice prijateljske v časten, blag spomin v narodu domačem!

Prošnja. Za »Letopis«, ki ga bo izdala »Slovenska šolska Matica« meseca decembra letos, zbiram vsled odborovega naročila teme in teze, ki so se razpravljale, oziroma vsprejele pri letošnjih in lanskih okrajnih učiteljskih konferencah in okrajnih učiteljskih društvih. V ta namen prosim p. i. gospe c. kr. okr. šol. nadzornike in predsednike okrajnih učiteljskih društev po Kranjskem, Štajerskem in Primorskem, da mi blagovolé poslati naslove obravnavanih tem in vzprejetih tez. Vse doposlane mi teme in teze se bodo natisnile v »Letopisu«, da bo nekako razvidno iz tega delovanje učiteljstva v posameznih okrajih po Kranjskem, Štajerskem in Primorskem.

Ljubljana, dne 25. julija 1901.

Jakob Dimnik,

odbornik »Sl. šolske Matice«.

Jubilejska samopomoč. Vse p. i. člane prosimo, da čim preje store svojo dolžnost za zadnji slučaj smrti.

Otvoritev »Hrvatskega šolskega muzeja« bo povodom letošnje glavne skupščine »Zaveze hrvatskih učiteljskih društev v Zagrebu« dne 21. in 22. avgusta. Spominjajmo se ob tej priliki vrlih hrvatskih tovarišev brzogovornih potom. Posebno so dolžna to storiti okrajna učiteljska društva. Torej!

Šolski muzej v Ljubljani. Znano je, da je ustanovila naša »Zaveza« v spomin na cesarjevo 50letnico »šolski muzej«, ki je nastanjen v skromni sobi na II. mestni ljudski šoli v Ljubljani. V začetku se je potikal »šolski muzej« po privatnih stanovanjih, za kar je moralo plačevati vodstvo visoko stanarino. Skoraj bi bilo zbog prepičlih dohodkov kmalu po njem, da se ga ni vsmilil dični ljubljanski župan g. Ivan Hribar, ter mu dovolil brezplačni prostor na II. mestni šoli. Pariški šolski muzej podpira in vzdržuje vlada in šolski muzej v Curihu tudi vlada. Hrvatskemu šolskemu muzeju v Zagrebu je obljubila vlada na leto po 1000 K podpore, naši poklicani krogi se pa za taka podjetja niti ne zmenijo. Upamo pa, da bo novi deželni šolski nadzornik, ki je vnet za napredek ljudskega šolstva, obračal svojo pozornost na to učiteljsko prizadevanje.

Abiturijentska slavnost slovenskih in hrvatskih učiteljskih, o kateri bomo obširneje poročali prihodnjič, se je v vsakem oziru obnesla kar najizborneje, kar dela veliko čast našim vrlim in naprednim bodočim kolegom in koleginjam.

Brez komentarja. »Slov. Učitelj« objavlja v svojej 13. številki l. 1901. sledečo izjavo: »Popotniku«. Gosp. Ivan Šega nas v zadnji (6.) številki »Popotnika« vprašuje, kdaj mislimo odgovoriti na članek o »samostanski vzgoji«, katerega je svoj čas »Učiteljski Tovariš« ponatisnil iz »Slovenke«. Ko je članek izšel, smo ga takoj poslali zavodu, kateremu (? aha) je veljal napad. Tam so spoznali (?), da je članek spisala neka bivša gojenka (zakaj je ne tožijo? Op. stavca), ki je celo vrsto let brezplačno živela dobrote zavoda, pa so jo morali iz raznih vzrokov odsloviti. Sedaj menda iz hvaležnosti blati svoje vzgojiteljice. Redovnice pa znajo že toliko spoštovati in varovati (?) svoj ugled, da se s tako žensko ne bodo po časnikih prerekale (ker jim smrdi, op. stavca). Kakor sploh vselej, kedar nasprotniki pišejo o katoliških stvareh,

tako se je zgodilo tudi tu. Marsikaj (!) je v članku neresničnega, marsikaj (!) pretiranega. Sicer pa radi verjamemo, da emancipirani ženski samostanska vzgoja nič kaj ne diši. — V 3. št. »Slov. Učitelja« pa beremo — O »vzgoji v sirotiščih« še izpregovorimo nekaj besed, a na adresu »Slovenke«, ne pa »Uč. Tovariša«, ki le prežvekuje, kar so mu drugi nakuhali.

Fotografije udeležnikov XIII. skupščine na Bledu so gotove in se dobe pri fotografu A. Vengarju v Radovljici proti predplačilu. Cena slike je 4 K, na belem kartonu le 3 K. Slika je prav lepa in zato jo udeležnikom priporočamo prav toplo.

Pripravnica za hrvatsko učiteljske v Pazinu. Kakor poročajo italijanski listi, se ustanovi s prihodnjim šolskim letom v Pazinu hrvatska pripravnica za dijake, ki žele vstopiti na učiteljske. Italijanski listi vpijejo o nečuvnih koncesijah Slovanom itd. tako, kakor imajo ob takih prilikah navado.

Za šolske zgradbe je dovolil kranjski deželni zbor podpore naslednjim občinam: 1. Postojina 2600 K, 2. Senožeče 200 K, 3. Loški potok 1000 K, 4. Trava 200 K, 5. Kočevska Reka 200 K, 6. Banjaloka 400 K, 7. Št. Janž (Dvor) 1200 K, 8. Št. Jurij pod Kumom 600 K, 9. Raka 600 K, 10. Hrovaški brod 500 K, 11. Svibno 500 K, 12. Javorje 500 K, 13. Kokra 500 K, 14. Ježica 1000 K, 15. Preska 200 K, 16. Šmartno pod Šmarnogoro 200 K, 17. Orehova 200 K, 18. Stopiče 400 K, 19. Rove 1000 K.

Poziv. Učiteljski abiturijenti mariborski iz l. 1881 dogovorili smo se takrat, da napravimo po preteku 4 ali 10 let tovariški sestanek v Mariboru. Bil je določen, a radi raznih ovir preložen na 20. leto, katero je ravnokar minulo. Tovariši! Podpisana Vas uljudno vabita, da sedaj ostanete zvesti svojemu obetu in pridite vsi 4. oktobra t. l. v Maribor, da si po tolikem času damo zopet desnice ter se slovesno spomnimo ugodnosti in grenkosti našega vzvišenega poklica.

Natančni vsposed sledi. Poročila pošljite na Hum. Tovariške pozdrave!

Ljutomer — Hum 30. julija 1901.

Janko Karba, Anton Porekar.

Jednoletni trgovski tečaj za deklice. S cesarja Franca Jožefa I. mestno višjo dekliško šolo, o katere šolskem sklepu in uspehih bomo še obširneje poročali, je bil preteklo šolsko leto združen tudi poseben jednoleten trgovski tečaj. Sprejetih je bilo v začetku leta 19 kandidatinj, ki so vztrajale vse leto marljivo pri pouku. Kako vrlo da so gospodje učitelji strokovnjaki vsak svoj predmet obdelovali in gospodične kandidatkinje v trgovskih znanostih izvežbali, se je pokazalo dne 16. julija pri javni izkušnji, ki je pod predsedstvom g. ces. kr. gimnazijskega ravnatelja Senekoviča, kot načelnika kuratorija, trajala cel dan. Čudili smo se, s kako sigurnostjo in veseljem so gospodične kandidatkinje odgovarjale na različna težavna vprašanja iz jednostavnega in dvostavnega knjigovodstva, iz trgovske aritmetike, trgovskega in meničnega prava in trgovske korespondence. Kako lično in prikupljivo so bile izdelane obile šolske in domače njih naloge! In vse to v slovenskem in nemškem jeziku. V 11 učnih urah se je tu dosegel veskož dovoljen uspeh. Izmed 18 kandidatinj, ki so se tudi k preskušnji pred komisijo oglasile, so prestale naslednje gospodične izpit: Govekar Pavla, Hren Olga (odlično), Jeras Ljudmila, Jeršek Ivana, Malič Alojzija, Pakiž Marija (odlično), Praprotnik Pavlina, Regally Marija (odlično), Richter Franja (odlično), Senekovič Pavla (odlično), Sušnik Amalija (odlično), Svetek Elza (odlično) in Žen Franja. — Ta trgovski tečaj je namenjen v prvi vrsti onim gospodičinam, ki so dovršile vse tri letnike mestne višje dekliške šole z dobrim uspehom, v drugi vrsti pa tudi drugim, ki dokažejo v posebnem sprejemnem izpitu dovolj znanstvene sposobnosti za uspešen pouk. Za prihodnji tečaj se je zgledati vsaj do 20. septembra pri ravnateljstvu cesarja Franca Jožefa I. mestne višje dekliške šole.

Absolvirani šestošolci, kateri se želé posvetiti farmaciji, naj se obrnejo na kranjski gremij lekarnarjev v Ljubljani, kjer se jim dajo potrebna pojasnila ustno ali pismeno, kakor se jim tudi nakažejo prosta mesta brezplačno. Revnejšim se odda nekaj ustanov za dobo prakse in za čas študij na univerzi. Farmacijska praksa in vseučiliške študije trajajo 5 let in imajo farmacevti pravico, odslužiti jednoletno prostovoljstvo v vojaških lekarnah.

Kranjski gremij lekarnarjev.

Izvestje ljubljanske umetno-obrtno strokovne šole.
Leta 1888. v Ljubljani ustanovljeni samostojni c. kr. strokovni šoli za lesni obrt in umetno vezenje in čipkarstvo je naučna uprava od 1. januarja 1901 dalje združila v jeden zavod, ki nosi ime »c. kr. umetno-obrtna strokovna šola«. Novi zovod obsega v smislu organizacije prejšnjih dveh šol nastopne odelke: I. podnevno šolo za obdelovanje lesa s strokovnimi oddelki za a) stavbinsko in pohištveno mizarstvo, b) strugarstvo, c) rezbarstvo, d) podobarstvo, e) pletarstvo; II. podnevno šolo za umetno vezenje in čipkarstvo s strokovnimi oddelki za a) umetno vezenje, b) šivanje čipek, c) pletenje (klekljanje) čipek; III. javno risarsko šolo za mojstre in pomočnike; IV. javno risarsko šolo za deklice.

Na zavodu je poučevalo 17 učnih močij in 5 delovodij. Rednih učencev in učenk ter drugih obiskovalcev je bilo 252, in sicer 233 Slovencev, 17 Nemcev in 1 Hrvat. Med rednimi učenci šole za obdelovanje lesa je pri klasifikaciji doseglo povoljen uspeh 59, nepovoljen 5, ponavljalni izpit jih bode delalo 5, 1 je ostal neklasificiran, 11 jih je dobilo odhodno spričevalo. Na šoli za umetno vezenje in čipkarstvo je doseglo povoljen uspeh 45 učenk, nepovoljen uspeh 2, ponavljalni izpit bode delali 2, 1 ostala neklasificirana, 10 jih je dobilo odhodno spričevalo. Javno risarsko šolo za mojstre in pomočnike je obiskovalo 57 oseb, javno risarsko šolo za deklice pa 23 oseb. Med najbolj važne naloge zavoda spada pospeševanje lokalne industrije, osobito pa malega obrta. Ta smoter se dosega z izposojevanjem predlog, narisov in knjig, z oddajanjem naročil, s preskrbovanjem načrtov, skic in detajlov, z brezplačnimi nasveti o virih, cenah, o tehniškem postopanju, konstrukcijah itd. Vsak obrtnik ima pravico obračati se v takih in enakih zadevah na zavod; pri vnanjih obrtnikih zadostja navadna listnica ali kratko pismo, samo da je dotična želja točno označena. Tu bodi povedano, da ima zavod ne samo bogate zbirke predlog za mizarje, strugarje, rezbarje in podobarje, za umetno vezenje in čipkarstvo, temveč tudi za razne druge obrte, (n. pr. za slikarje, ključničarje, kamenarje, pečarje, stavbinske obrte itd.) Pri označeni nalogi dobiva zavod izdatno podporo od ravnateljstva c. kr. avstrijskega muzeja na Dunaju. V risarskem ateljeju tega muzeja izdelujejo namreč vzorne načrte modernih, večinoma angleških mebljev, katere potem odajajo strokovnim šolam za razdelitev med interesovane obrtnike in v šolsko porabo.

Cesarja Franca Jožefa I. mestna višja dekliška šola je sklenila dne 13. julija šolsko leto s primerno slavnostjo. Po običajni zahvalni službi so se zbrale gojenke ob navzočnosti učiteljskega osebja in mnogih roditeljev v ozaljšani šolski dvorani. Po daljšem nagovoru, v katerem je zlasti odhajajoče tretjeletnice izpodbujal k zvestobi do Boga, vladarja in svojega naroda, je razdelil ravnatelj gojenkam šolska izpričevala. V lepih besedah se je potem poslovila v imenu svojih kolegij od priljubljenega zavoda gđe. Vera Veršecova. Zahvalila je najprej vse one činitelje, ki so pripomogli ta prepotrebni zavod ustanoviti, na katerem so se toliko lepega in koristnega za življenje naučile; imenom g. Gorupa, g. župana Ivan Hribarja, kuratorij, zlasti pa ravnatelja in učiteljstvo za večletni pouk, potem pa izpodbujala svoje kolegije, da ostanejo zveste naukom in načelom, ki so se jih navzele na tej šoli, ravno tako zveste in udane pa še nadalje zavodu, ki ga morajo sedaj zapustiti. Ginjene so se potem poslovile tretjeletnice od svojega takorekoč drugega doma. — Zavod, ki se od leta do leta lepše razvija, je štel

koncem tega šolskega leta 85 gojenk v treh letnikih. Prejelo je 27 gojenk prvi red z odliko, 54 prvi red, 3 gojenke drugi red, dočim je ostala jedna gojenka zaradi bolezni neizprašana. Gosp. Josipa Gorupa štipendije je uživalo 13 gojenk. Zavod je oskrbljen s šolsko knjižnico in drugimi potrebnimi učnimi pripomočki, ki so se tudi v preteklem šolskem letu znatno pomnožili. Poučevalo je na zavodu z ravnateljem vred 14 profesorjev, učiteljev in učiteljic. Ob vseh dinastično-patriotičnih praznikih se je udeleževala šola skupne službe božje; takisto se je tudi začelo šolsko leto in končalo vsako poletje s skupno sv. mašo. Trikrat so šle gojenke skupno k izpovedi in sv. obhajilu. — Za prihodnje šolsko leto se bode vpisovalo dne 16. in 17. septembra od 9. do 12. ure dopoldne v ravnateljevi pisarni (Gosposke ulice št. 8). Sprejemajo se pa v I. letnik deklice, ki dopolnijo vsaj do konca t. l. 14. leto in so dovršile 8. razred kake ljudske ali 3. razred meščanske šole, ali če dokažejo — ako še nimajo toliko šol — dovoljno znanje slovenskega in nemškega jezika in računstva v posebnem sprejemnem izpitu. Vsa natančnejša pojasnila daje ravnateljstvo cesarja Franca Jožefa I. mestne višje dekliške šole, med počitnicami do 15. septembra le pismeno.

Spomenik pokojne cesarice v Solnemgradu. V Solnemgradu, v prvem avstrijskem mestu, kamor je došla kot nevesta, in zadnje mesto, odkoder je odšla v — smrt pokojna naša cesarica Elizabeta, so postavili dne 14. julija krasen marmornat spomenik cesarice, umotvor dunajskega kiparja Hellmerja. Slovesnega odkritja se je udeležil cesar z velikim vencem svojih otrok, vnukov, praunukov, zetov in sorodnikov ter bavarskih princev. Ko je padla zavesa s spomenika ter je prav v tistem hipu prdrlo solnce mrke oblake in posijalo na belo marmornato podobo tragično umrle cesarice, je zajokal cesar in z njim sta jokali njegovi hčeri princesinja Gizela in nadvojvodinja Valerija. Cesar je bil močno ginjen ter se je priščno zahvalil mestu in odboru za prekrasni spomenik. —

Cesarica Elizabeta — v tiskarni. Povodom razkritja spomenika v Solnemgradu poroča neki list, da pokojna cesarica ni bila le nadarjena pesnica, ampak tudi spretna tiskarka zlagarica in tiskarica. Svoje pesmi je vedno sama stavila in tiskala, ker se je morda bala profaniranja svoje poezije. Tudi cesar Viljem II. se je svojedobno več mesecev učil tiskarstva v tiskarni Trowisch in sin v Berlinu. Ali ta dva nista jedina kronana tiskarja. Že cesar Franc, soproj Marije Terezije, je delal v svojih slobodnih urah ob omari in ročnem stroju.

Zeleni okras za sobe. Lep okras za sobe si lahko napraviš sam na ta-le način: Stresi v lonec nekaj semenovega graha, leče, repe in konoplje. Na to seme vlij malo vode. Čez osem dnij seme vskali in začne rasti in v teku treh, štirih tednov je ves lonec poln lepega zelenja. Še originalnejše je sledeče: Nasuj gobo, katero prej malo namočiš v vodi, z raznimi semeni in jo obesi pod strop ali kamor je. V par tednih je vsa goba »ozelelenela«, iz vseh lukenj ti raste zelenje in kmalu začne tudi cveteti. To je najinteresantnejši okras za sobo. Kdor hoče, naj poskusi, seveda pa mora biti goba pri tem vedno namočena.

Deset naukov k ohranjenju zdravja. Iz skušenj slovečega zdravnika (Kodyma) povzamemo pravila njegova za vzdrževanje zdravja in podaljšanje življenja. Te so: 1. Ne dihaj zraka, razun čistega! Vzduh (zrak) je božji duh! 2. Uživaj le, kadar imaš glad in le, dokler imaš glad! Kjer zmernost ne hodi, tam zahaja zdravnik! 3. Ne pij, razun če imaš (pravo!) žejo, pa le dokler imaš žejo! Blažena voda, ta pameti ne meša! 4. Ohrani svoje telo čisto! Rajše ubogo, samo da le čisto! 5. Glej, da svoje ude navadiš na hladno, a telo da utrdiš! Ako se (mehkužen) večkrat prehladiš, nazadnje dosti dobiš! 6. Ako napenjaš svojega duha, ne zabi zraven na telo! V zdravem telesu zdrava misel! 7. Ne udaj se lenobi! Stoječa voda smrdi! 8. Po delu se nekoliko razvedri! Primerna zabava, pol

zdravja! 9. Spavaj le potreben čas, da si odpočiješ! Kdor hoče mnogo znat', ne sme dolgo spat'! 10. Ob času potrebe ne pozabi na dobrega zdravnika! Boljša je nagla pomoč, nego velika nemoč! (trpljenje).

Razpisane učiteljske službe. Definitivno je popolniti po jedno učno mesto na sledečih šolah: Griže, Dobrna (II), Čadram, Loče, Zibika, Mozirje, Gorica, Jurklošter (II), in Sv. Vid pri Planini.

Nižjeavstrijsko učiteljstvo je imelo v Klosterneuburgu svoje zborovanje. Udeležilo se ga je nad 2000 učitelje in učiteljic. Shod je bil sijajna manifestacija za svobodno moderno šolo in velik protest proti klerikalni reakciji, ki podkupa šolo tajno in javno. Shod je bil hkratu tudi demonstrativen ter je obsodil terorizem in demagoštvo, ki vlada na Dunaju, v duševnem središču države, kjer učitelj ne sme imeti nobenega lastnega prepričanja, sicer ga klerikalni Luegerjanci preganjajo in uničijo. Posl. Voelkl, ki je došel na shod s posl. podučiteljem Seitzem, je dejal lepo: Blizu Klosterneuburga se dviga Golovec, znak Dunaja. Pogled z Golovca pokaže, da je Dunaj zavrt v gosto meglo, dočim sije na deželi prijazno solnce. Tako je tudi v političnem oziru. Dunaj zavija gosta megla politične reakcije, deželo pa polni luč napredka. Svež veter brije sedaj po nemških avstrijskih pokrajinah in kmalu se mu bo posrečilo pregnati temne megle Dunaja. Posl. Voelkl je pozdravil delavnost parlamenta, ki pa ni samo za to na svetu, da dovoli zidanje vodnih cest in kanalov, nego naj služi tej svrhi, da sveti z bakljo prosvete v temne kote politike črnih. Spričo bodočih deželnozborskih volitev je govornik pozivljaval vse svobodomiselnne elemente, naj bodo složni proti terorizmu in posurovelosti. To je vse eno, ali je kdo radikalen ali radikalnejši, kajti na eni strani stojé sovražniki in teligence, na drugo pa sovražniki razne drhali. Učiteljstvo pač v tem boju ne bo ugibalo, na katero stran se mora postaviti!

Učitelji v Bukovini ne smejo več izstopati iz službe in se podati k pošti, železnici itd., ker se je njih število v zadnjem času preveč skrcilo. Bo-li ta naredba koristna, se ne ve.

Učiteljsko življenje. V »Berliner Tagblattu« čitamo sledečo zanimivo beležbo: »Neki gališki učitelj kot dninar se nahaja že več let med delavskimi transporti, ki pridejo vsako leto iz Galicije v okraj Jauer. Lanske jeseni je dobila gosposčina pismo oblasti, s katerim je bila naprosena, naj učitelja 1. oktobra zopet odpusti, da bo mogel po zimi voditi svojo šolo. To se je zgodilo. Letos pa je pripeljal mož tudi svojo ženo seboj, ki je šla služiti za deklo in kar si tako po leti prihranila, jima mora pomagati, da se po zimi prebijeta, kajti od tega, kar učitelj doma zasluži, ne more družina živeti«. Tu se pač lahko pravi: Komentar je nepotreben.

Reorganizacija ruskih srednjih šol. Uradno glasilo ruske vlade poroča, da je komisija za reorganizacijo srednjih šol svoje delo dovršila. Reorganizacija se izvrši l. 1905. Srednja šola bo imela le sedem letnikov. Grški jezik je izključen, latinščina pa se bode poučevala le v štirih višjih razredih. Zato pa se bode poučevalo več ur v naravoslovju, v dveh modernih jezikih, v domovinoznanstvu, v ruskem in splošnem slovstvu ter v matematiki. Raztegne pa se pouk tudi na telovadbo. Na privatnih gimnazijah pa sme ostati dosedanji učni načrt. — Kedar pridemo pri nas do tega, da bi se nepotrebna grščina, ki umori toliko dijakov, izbacnila iz naših srednjih šol?!

Šola in klerikalci. V belgijski zbornici je poslanec Hymans poročal o šolstvu v Belgiji ter podal nekaj ve-

lezanimivih dejstev. Po uradni statistiki ne uživa nobena šolskega pouka v Belgiji 121.000 otrok. Neuradne klerikalne šole navajajo veliko število šolarjev, samo da dobivajo večjo državno podporo, ki se računi po številnem razmerju šolskih otrok. Izmed 136.510 otroci, ki so zapustili leta 1896 šolo, je dovršilo le 33.451 otrok vse razrede. Med 13.300 vojaškimi novinci jih ni 1678 torej 12½% prav nič izobraženih. Le 10% jih zna nekaj več kot samo brati in pisati. Klerikalna vlada pa je s takimi razmerami zadovoljna. Različni redovi imajo tudi učiteljska, kjer se dobi spričevalo učiteljske vsposobljenosti jako lahko. Klerikalni učitelji, če tudi največji ignorantje, uživajo pri vladi najvišjo podporo. Na klerikalnih šolah pa so vpeljene tudi šolske knjige, ki bijejo narodnosti v obraz ter se norčujejo iz tistih mož, ki so Belgijcem najslavnejši. Tako so šolske razmere v klerikalni Belgiji jako žalostne. Analfabetstvo, nezadostna izobrazba učiteljstva in odrivanje narodne ideje so posledica klerikalnega šolskega vodstva.

Listnica uredništva.

Zaradi počitnic smo izdali danes dvojnato številko. Prihodnja številka bo izšla dne 20. vel. srpana.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 522.

Kranjsko.

Na II. mestni deški petrazredni ljudski šoli v Ljubljani je stalno popolniti mesto učitelja s službenimi prejemki, kakor jih ustanavlja zakon z dne 14. maja 1898, dež. zak. št. 25.

Prosilci naj vložijo svoje prošnje do dne 5. avgusta 1901 po predpisanem potu pri zdojaj navedenem šolskem oblastvu.

Po določenem roku dospele ali nedostatno opremljene prošnje se ne bodo vpoštevale.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 18. julija 1901.

Št. 632.

Na enorazrednici na Preloki razpisana je služba učitelja-voditelja s postavno določeno plačo v stalno oziroma začasno nameščenje.

Prošnje je vlagati do 10. avgusta 1901 pri c. kr. okr. šol. svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 15. julija 1901.

Parma.

Št. 591.

Na nemški enorazrednici na Planici (Stockendorf) razpisana je služba učitelja-voditelja s postavnimi dohodki v stalno, oziroma začasno nameščenje.

Prošnje vlagati je do dne 10. avgusta 1901 pri c. kr. okrajnem šol. svetu v Črnomlju.

C. kr. okr. šolski svet v Črnomlju, dne 15. julija 1901.

Parma.

Št. 390.

Štajersko.

Na petrazredni ljudski šoli pri Sv. Benediktu v Slov. gor. se bode do 1. novembra 1901 namestila učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prostim stanovanjem, in sicer v prvi vrsti stalno, a v drugo šele začasno.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje, s pričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, oziroma samo z zadnjim ter pri prvem stalnem nameščenju tudi z domovnico opremljene, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Benediktu do dne 25. avgusta 1901 l.

Okrajni šolski svet Sv. Lenart, dne 18. julija 1901.

Predsednik: Kankowskys. r.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franco. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, ¼ strani 10 K, ⅛ strani 8 K, ⅙ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.